

Některé problémy diachronní analýzy

s ukázkami založenými na bakalářské práci
„Ablaut ve slovtvorbě vs. sufixace v diachronii“

1. nedostatek materiálů
2. určování diachronních hranic
3. transparentnost a produktivita
4. výběr analyzovaného

Nedostatek materiálů

- „On the Impossibility of Old English Dialectology“
- Early / early West Saxon vs. Late / late West Saxon (raně západní saština vs. pozdně západní saština)

Josef Vachek, *Historický vývoj angličtiny*, 7. vydání (Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977) 272.

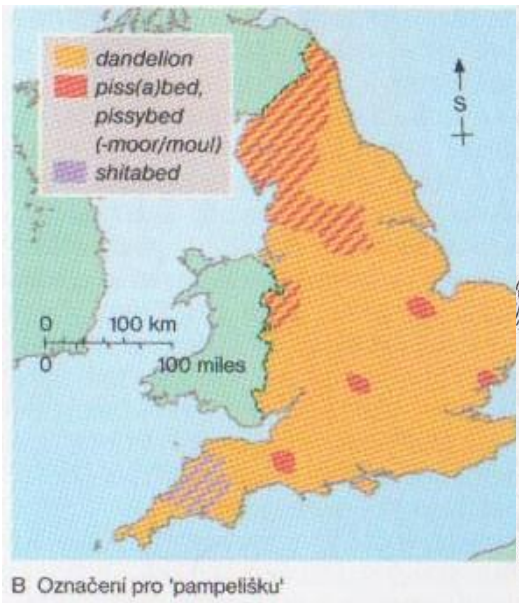

Určování diachronních hranic

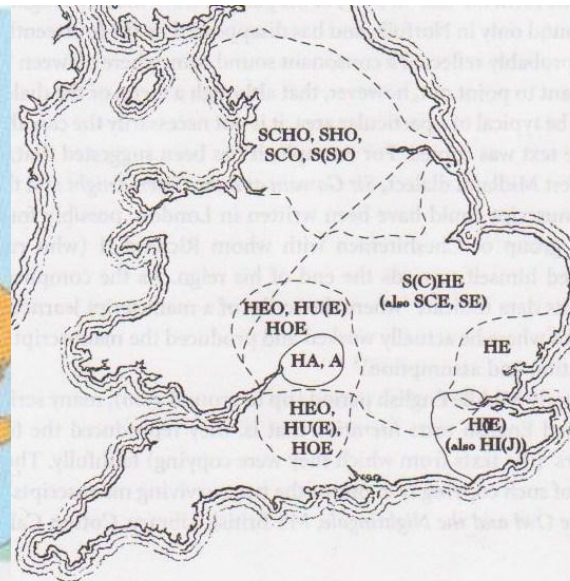
1. jazyky nejsou homogenní
2. kritéria kulturní
3. kritéria lexikální
4. kritéria strukturní

1. jazyky nejsou homogenní

a)

b)

c)

a) Wolfgang Vierick, et al., *Encyklopedický atlas anglického jazyka* (Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2004) 88.

b) Lynda Mugglestone, *The Oxford History of English* (Oxford: Oxford University Press, 2006) 100. Taken from the LALME.

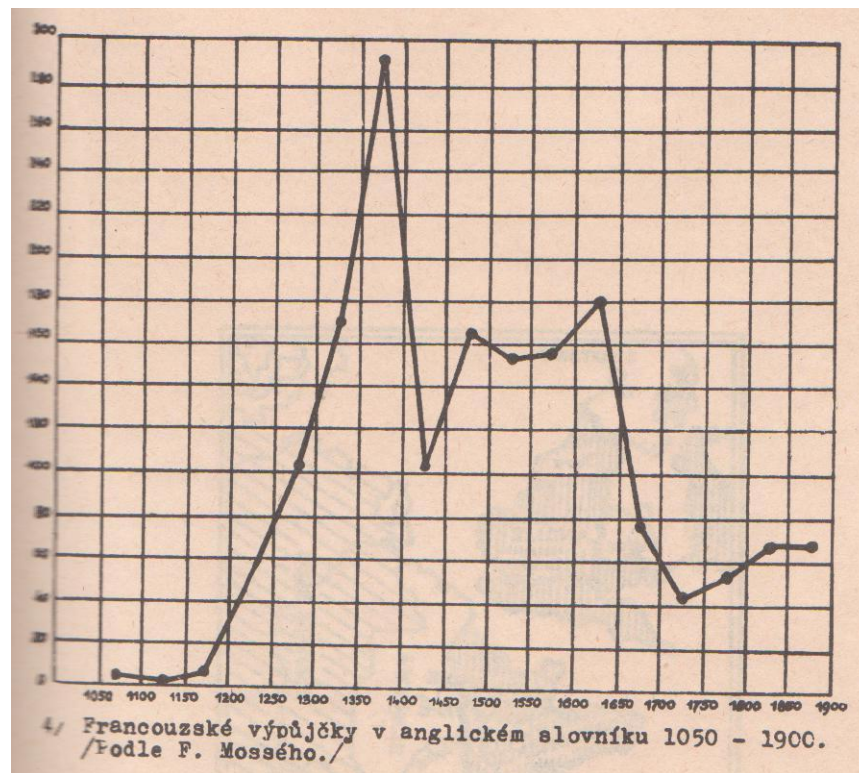
c) *Encyklopedický atlas* 112.

2. kritéria kulturní

- stará angličtina: 449 – (25.12.) 1066
- raně střední angličtina: 1066 – 1348/1350

3. kritéria lexikální

- v případě staré vs. raně a pozdně střední angličtiny především příliv výrazů z francouzštiny
- podmíněno kritérii kulturními i materiálními (alespoň ve vývoji angličtiny)

Vachek 275.

Ablaut ve staré angličtině

- slovesa silná a slabá
- silná: sedm tříd dle ablautických stupňů
- *singan* „zpívat“
 - 1) *sing-* ind., imp., konj. prez.; infinitiv a přítomné participium
 - 2) *sang, song* 1. a 3. osoba singuláru préterita
 - 3) *sung-* 2. osoba sg. pré. plus veškerý pl. pré.; minulý konj.
 - 4) *sung-* minulé participium
- *helpan* „pomoci“
 - 1) *help-*
 - 2) *healp, halp*
 - 3) *hulp-*
 - 4) *holp-*

Případ ablautu v anglické slootovorbě:

***bītan* „kousat“:**

bæ'tan „nauzdit“; *bītela* „kousavý hmyz“ (1st)

***cēosan* „vybrat (si), přihodit se“:**

ge-cēosendlic „fit to be chosen“; *ge-cor* „výběr“
(3rd)

***frēosan* „mrazit“:**

forst „mráz“; *forstig* „mrazivý“; *fyrstig* „mrazivý“
frēorig „freezing, cold, chilled“ (2nd)

4. kritéria strukturní

Fonetická /fonologická – morfologická – syntaktická - typologická

ABLAUT VE STARÉ A RANĚ STŘEDNÍ ANGLIČTINĚ

→ především kritéria strukturní (fonetická, morfologická, typologická)

→ problém praktický (čas)

i teoretický (různé fonetické & morfologické tendence v dialektologických kontinuech)

řešení → ***LAEME (A Linguistic Atlas of Early Middle English)***

1150 – 1325

terminus a quo vs. terminus ad quem

Hořovice 28.11. 2009, Michaela
Hejná

Transparentnost a produktivita

- *beran* „nosit“; *cwelan* „umřít“ (4th)
- *faran* „jít, jet, cestovat“ (6th)

1) *ber-*
cwel-
far-

2) *bær*
cwæł
fōr

3) *bæ´r-*
cwæ´l-
fōr-

4) *bor-*
cwol-
fær-, far-

a) *bearm* „klín“ *cwealm* „smrt, vražda, pobití“ *fearm* „náklad“

- **ceorran* „skřípat, vrzat“ (3rd)

1) **ceorr-*

2) **cearr*

3) **curr-*

4) **corr-*

b) *cirm* „hluk“ *cirman* „hlučet“

Transparentnost a produktivita 2: problém homonymie

- I. *bellan* „to bellow, roar“ vs. *belgan* „to swell with anger, to become angry“
- *bylgan*₁ „to bellow“ → derivace z *bellan*
 - *bylgan*₂ „to anger, offend, provoke (sb.)“ → derivace z *belgan*
 - obě z PGmc (dle *OED*) **balligôjan*
 - ModE *bellow* „halasit, bučet“: „etymologically uncertain“
 - ModE *bellows* „měch, dmychadlo“
 - *bulluc* „bullock“ – PGmc **búl* „to swell“
 - *(ge-)bolstrian* „to support with a cushion, pillow, bolster“
- II. *būgan* „ohnout; otočit; po(d)volit“ (būg- ...) vs. *bōgian*₁ „chvástat se“

Výběr analyzovaného

- *woruld*: pragermánské kompozitum, ne staroanglické
- *cearm*, *bearm*, *fearm*: *-m* není ve staré angličtině produktivní (& diftongy)
- kvantita ~ nedostatek materiálů ~ ? statistiky

v případě zájmu / dotazů / kritiky / rad:

(popř. za účelem sdílení informací o filoložení v ČR či jinde)

misprdlina@centrum.cz